

СУЧАСНА СІМ'Я ПАСТОРА-МІСІОНЕРА

У роботі зазначається, що сім'я пастора є прикладом та взірцем для побудови архітектури християнських сімей, визначаються основні принципи такої сім'ї, яка повинна бути побудована на біблійних засадах та принципах любові, служити прикладом домашньої церкви, де кожен із подружжя виконує свої функціональні ролі, і де дружина є помічником пастора у виконанні його священницьких функцій.

Ключові слова: сім'я, подружжя, біблійні засади, домашня церква, взірець, архітектура християнських сімей.

The work notes that the pastor's family is an example and model for building the architecture of Christian families, the basic principles of such a family are defined, which should be built on biblical principles and principles of love, serve as an example of a home church, where each of the spouses fulfills their functional role, and where the wife is an assistant to the pastor in the performance of his priestly functions.

Key words: family, spouse, biblical principles, home church, model, architecture of Christian families.

Актуальність проблеми полягає в тому, що сучасний інститут сім'ї перебуває в кризі і потрібен приклад або аналог взірцевої сім'ї, де кожен із членів подружжя виконує свої функціональні ролі на принципах біблійної істини та притримується Божих заповідей, а сім'я вносить позитивний вплив на дітей, що є передумовою етичної поведінки дорослих християн.

Ступінь наукової розробки проблеми. Проблеми підготовки молоді до створення сім'ї, життя християнської сім'ї були предметом висвітлення Джона Кобленса. Також Т. Алексєнко розкривала умови сімейного виховання, а Т. Афанасєва аналізувала зміст та форми батьківського виховання; О. Боднарчук висвітлювала психологічний клімат в сім'ї, проблеми соціальної захищеності дітей; О. Вишневецький описував стратегію цінностей і систему сімейного виховання; І. Гребенніков розкривав етику і психологію сімейного життя; В. Гриценко обґрунтовував зв'язок людини і культури.

Мета статті: на прикладі сім'ї пастора-місіонера запропонувати модель взірцевої християнської сім'ї.

Виклад основного матеріалу. Шлюб не стає щасливим автоматично від того, що обоє віруючі або якщо один з них в сані. Місіонер є місіонером не тільки в храмі під час богослужіння або при виконанні роботи у церкві, але у всі дні і години свого життя. Одружений пастор-місіонер – це не тільки відмінна риса християнства, але її величезне надбання. І місіонеру потрібно використовувати цей привілей на благо своєї Церкви і во славу Господню.

Риси нормативності набуває шлюб пастора. Те, як він вступив в шлюб, які панують відносини в його родині, як він ставиться до своєї дружини, все видається будь-якому члену церкви вкрай цікавим. Кожен християнин потребує позитивного прикладу подружнього життя і мудрого «шлюбного» повчання набагато більше, ніж рекомендацій про вищі істини. Гідний приклад сім'ї, відносини в якій засновані на взаємній любові, вірності Ісусу Христу і Його заповідям, може відігравати не менш місіонерську і душеспасительну роль, аніж проповідь.

Сім'я місіонера повинна бути прикладом християнської воцерковленої сім'ї. Будинок місіонера – це його домашня церква, де він набирається фізичних сил, розмірковує, молиться і готується до храмового служіння. У своїй сім'ї він повинен набиратися досвіду побудови домашніх церков. Добра дружина – його домашній тил, що дозволяє і допомагає йому нести хрест ієрейського служіння. Вона – спадкоємиця благодатного життя, його друг і помічник – сама частково збагачується його духовним досвідом.

Як і кожна сім'я, сім'я місіонера проходить також своє становлення. Становлення священницької сім'ї не є чимось сталим, а є русизм пульсуючий життєствердний процес сходження від земного до небесного, від тимчасового до вічного. Це те без чого сім'я не зможе існувати, вона застигне у своєму розвитку. Становлення має дві виразні сфери: внутрішню і зовнішню. Вони між собою тісно пов'язані, переливаються одна в одну, при тому залишаючись окремими і, водночас, нероздільними. А ще й при цьому потрібно звертати увагу й на особистість, індивідуальність кожного члена сім'ї зокрема. Все це єдиний організм, який рухається на вітрилах любові в Царство Небесне, до вічної єдності в Христі і з Христом. Особистісна зрілість необхідна для пастора як основна якість.

Спільна любов і повага один до одного разом із взаємодоповнюючим залученням властивих їм чоловічого і жіночого дарів складають основу спільних зусиль у служінні іншим. Коли пастор і його дружина, кожен зокрема, усвідомлюють і поважають особливі дари іншого, вони здатні працювати разом для духовного добра соціуму.

Зусилля дружини пастора у побудові міцного подружжя є тісно пов'язаними з принесенням щедрих плодів у духовному благополуччі її чоловіка, ефективному служінні та гармонійному сімейному житті.

Сім'я пастора-місіонера в своєму служінні подібна до сонця, яке, не зважаючи на внутрішні спалахи, згасання певних частин тощо, кидає свої проміння, зігріваючи та освітлюючи все навколо. Любов яка зростає в сім'ї, наповнюючи її внутрішній світ, випромінюючи промені своєї любові, тим самим, перетворює Всесвіт.

Дружина пастора-місіонера має бути помічницею. Двох перших людей на землі Бог поєднав у шлюбі давши їм « одне серце і одну дорогу» (Єр. 32:29). Дружина повинна йти не попереду мужа, а за ним. Адже чоловік – голова для своєї дружини, як Христос – голова для чоловіка, а Бог – голова для Христа. Такою є Божественна та Біблійна ієрархія.

Пастор і його дружина повинні бути обов'язково членами церкви.

Видається цінним у руслі дослідження другий обов'язок дружини – допомагати. Апостол Павло з цього приводу зазначає: «Коли є в Христі яка заохота, коли є потіха любові, коли є спільнота Духа, коли є серце милосердя, то доповніть радість мною...» (Фил.2:1–2).

У 2 Петра підкреслено, що дружина має бути чесною: «покажіть у вірі вашій чесноту» (2 Петр.1:5).

Бог через своє слово застерігає дружин від обмовлення. «Хто таємно очорнює ближнього свого, – я знищу того, високого і гордосердного, – його не стерплю (Пс.100:5).

Дружина пастора має мати здорові погляди на життя особисте, сімейне і на служіння в церкві, дотримуватися поміркованості у суспільному житті. Допомагати своєму чоловіку в місіонерській праці не залежно від місця проживання.

Важливими якостями дружини пастора є: вірність і покірність, окраса для чоловіка. Про це говорить Боже слово: «Коли жінка косу заплітає, то це слава для неї» (1 Кор.11:15).

Контрастом зовнішній красі дружини пастора є її внутрішня краса: лагідний і мовчазний дух, які є нетлінними та дорогоцінними перед Богом. Це є найкраща проповідь для інших людей.

Пастор-місіонер має бути муж для однієї дружини; чоловік і дружина мають жити разом: «покине чоловік батька і матір свою і стануть вони одним тілом (Бут 2:24); жити родина має за розумом; любити один одного; бути добрим господарником¹.

Подружжя, кожен зокрема, є членами Царського священства, а в шлюбі вони є одним цілим. Тому покликання чоловіка до місіонерського служіння є одночасно покликання і для його дружини всеціло приймати участь в служінні Благовістя Доброї звістки для спасіння грішників.

¹ Матіїв В. Пастир – людина Божя. Луцьк : Християнське життя, 2006. С. 57–67.

Саме їхні подружні стосунки стають зразком для спільного служіння пастора-місіонера та його дружини. Тим самим, через це, об'єднуючись в один організм Церкви Христової, сім'я пастора-місіонера слугує для оточуючих прикладом життя в Бозі.

Пастор-місіонер – благовісник й проповідник, тому в основу його служіння закладено й проповідь Євангелія, проповідь цих слів, які Христос говорив дві тисячі років тому, цих слів, які апостоли записали й зібрали в книги Нового Завіту².

Роль дружини священника, у служінні словом є також важливою. Часто буває, що до дружини місіонера звертаються за порадою. Досягаючи рівня комфортного спілкування з наставницею, жінки, особливо, приходять до неї з дуже особистими проблемами й болем: втрата дитини в утробі, руйнування шлюбу, біль аборту, який було зроблено багато років тому, життя з чоловіком або дитиною з психічними розладами, новини про невиліковну хворобу – свою або когось з членів сім'ї, смерть дорогого друга тощо. Розрада й порада, ствердне слово або просто мовчання дружини пастора-місіонера може стати для потребуєної людини вирішальним моментом в її житті.

Часто повага, яку вона отримує як дружина пастора, ставить її у вигідну позицію, щоб делікатно євангелізувати та свідчити про свою віру й у світському середовищі.

Сім'я священника є приклад для наслідування. Атмосфера в його родині, його ставлення до дружини – все це повинно бути показовим для прихожан. Сім'я дуже важлива для будь-якої людини, і в сімейному житті часто виникають складні ситуації, що вимагають поради і позитивного прикладу. Міцні, зв'язки які засновані на любові і повазі, а також на вірі християнської любові – це настільки ж важливо, як проповіді і тлумачення Святого Письма, а може і ще важливіше.

Світ зараз дуже швидко змінюється, і молодь не в силах боротися зі своїми бажаннями. Сім'я повинна бути разом до кінця, а їм здається, що «до кінця» – це занадто довго. Відповідальність сучасною людиною часто не розуміється або цілковито висміюється.

Зараз багато приятелів, але мало друзів, багато флірту, але мало міцних сімей. Навіть віруючі і побожні молоді люди побоюються створення сім'ї, оскільки бережуть свою «свободу» як можливість жити в своє задоволення.

Шлюб – це не тільки доказ високих моральних цінностей пастора, його істинної віри, а й джерело надії, натхнення, приклад для пастви, яка може побачити в родині справжнє диво і щільніше наблизитися до розуміння любові.

Жінка, яка вже взяла на себе подружній обов'язок, зустрічається з проблемою піднесення цього обов'язку на вищий рівень разом з її обіцянкою бути «духовною життєдавицею» і нести служіння будучи дружиною пастора-місіонера. Вона може це зробити лише тоді, коли її серце буде справді готовим прийняти благодать, необхідну для життя у служінні Богу³.

Життя в сім'ї пастора регламентується так само, як для всіх віруючих. Однак пастор і його дружина не повинні забувати, що вони як служителі Бога, несуть куди більшу відповідальність за кожне сказане слово і кожен вчинок. Між ними в ідеалі не повинно бути сварок, скандалів, конфліктних ситуацій. Все повинне вирішуватися в спокої.

Правилом для всіх членів сім'ї пастора повинно бути ретельне дотримання божественних заповідей. Зрозуміло, священник і його сім'я не зобов'язані витратити вільний час на одні лише молитви і спасенні розмови. Вони можуть проводити дозвілля, відправившись на заміську прогулянку, в театр, кіно, на концерт класичної музики. Допускаються і походи в пристойні ресторани. Та проте, відвідування нічних клубів, дискотек та інших розважальних закладів для них абсолютно виключено.

У щоденному житті людина має справу з законами держави, яких не дозволено порушувати; із знаками руху на дорозі, під час переходу. Ці заборони спрямовані на те, щоб не зашкодити здоров'ю людини. Усі вони для нашого добра.

² Пирс Бартон Етика служителя. США, 2000. 295 с.

³ Райл С.Джозеф. Обов'язки батьків. Рівне : Живе слово, 2014. 89 с.

Оскільки Бог дуже любить нас, то дав такі норми, перестороги, поради, вказівки – Божі Заповіді, які навчають нас, як робити добрі справи і остерігатися зла та допомагають досягнути щастя.

Бог дав людям Заповіді не для того, щоб вони мучились, а щоб допомогти їм у тілесному і духовному вдосконаленні. Заповіді покликані допомогти людям та оберігати їх у земній мандрівці до Бога.

Зробити щасливою людину може лише один Бог, тому Він дав десять Заповідей, які мають стояти на сторожі нашого щасливого життя на землі й у вічності. Дотримання Заповідей – це найпростіша і найпевніша дорога до вічності, тому Христос навчав: «Як хочеш увійти в життя вічне, додержуйся Заповідей!» (Мт. 19:17). Хто береже Заповіді, той завжди уникатиме будь-яких гріхів. Коли б забракло хоча однієї Заповіді, то поступово зруйнувалося б усе життя людини. Люди, що відкинули Бога, стали моральними жебраками. Божі Заповіді є для всього людства моральним законом, тобто постійним і завжди зобов'язуючим правилом людських вчинків. Вони є досконалі й вічні, як Сам Бог. У християнських родинх цінують і шанують Божі Заповіді. Важливою є Божа Заповідь: «Шануй свого батька й матір свою, щоб тобі було добре, щоб ти довго прожив на Землі». (Вихід 20:12). Ця заповідь нормує відносини між людьми. На ній будуються відносини в родині, між батьками і дітьми. Батьки, даючи дітям життя, є учасниками Божими у справі продовження людського роду і тим самим є для дітей першими заступниками Божими на землі, тому їм належить пошана.

У кожній християнській родині вчать дітей шанувати батьків – це: любити, поважати, а найголовніше – слухати батьків. Обов'язок дітей – виявляти батькам зовнішню пошану, любов і послух. Любов до батьків діти виявляють не тільки на словах, але й на ділі, у щоденному житті, а особливо в час їх хвороби чи старості.

Родини звертають увагу дітей, що Бог благословляє послушних і добрих дітей. У випадках, коли батьки покинули своїх дітей напризволяще, ними не цікавляться і їх не виховують, діти не можуть виконувати умов заповідей. Але у своєму серці вони не повинні мати до них ненависті, а бути їм вдячними за те, що вони дали їм життя і молитися за їхнє навернення.

Батьки звертають увагу дітей на те, що потрібно шанувати старших людей, оскільки старість уже сама по собі є гідна пошани. В Святому Письмі пишеться: «Перед сивим волоссям мусиш підвестись і особу старого шанувати» (Левит 19:32). Вчити дітей, щоб вони привітно розмовляли зі старшими, поступалися місцем у транспорті, при потребі допомагали і радо прислухалися до їх корисних порад, ставились з великою увагою, з розумінням і терпеливістю, з любов'ю і милосердям, бо того вимагає від них Бог. У кожній родині вчать дітей поважати вчителів, оскільки вони не тільки навчили їх писати, читати, рахувати, але й передають їм свої знання, виховують їх і готують до самостійного життя. Навчаючи і виховуючи учнів, вчитель вкладає у нього часточку своєї душі, тож за це він мусить бути вдячним. Виявляти належну пошану вчителям – це шанувати Бога, Який дав їм цього вчителя.

У кожній християнській родині є святе Письмо, молитовник. Перша молитва є розмова дитини з Небесним Отцем – це перші кроки християнського виховання, що здійснюються в сім'ї. Через молитву дитина отримує перше уявлення про Бога.

Родинний дім – це перша, елементарна виховна школа, яка дає дитині азбуку життя. Християнське виховання закладає основи моралі і характеру майбутнього життя дитини. Воно дає дитині напрям – дороговказ, ідеал життя, облагороджує безсмертну душу і її сили – розуми і волю. Батьки, що не забезпечують дитині християнського виховання змалечку, пізніше пожинають плоди безбожництва і різних аморальних вчинків дітей. Розбійник засуджений на смерть говорив, що хоче ще раз розмови з матір'ю. Коли мати прийшла, він ударив її з усієї сили в обличчя і сказав: «Якщо ти б виховала мене добре, я не був би засуджений до шибениці». Це був останній злочин нещасного.

Під впливом засобів масової інформації та бульварної преси надзвичайно зросла агресивність молоді. Ніхто не може вирішити навіть елементарної суперечки без бійки. Підліток може загинути навіть за те, що на когось не так подивився. Умови життя, його беззмістовність приводять окремих людей до зневіри, розпачу. Бійка, намова до бійки, розбудження ненависті є гріхами проти заповіді «Не убий». Тому у родинах вчать дітей, щоб вони були обережні в своїх словах, ділах, поведінці.

Людське життя – це цінний дар, даний нам Богом. Господь Бог проголошує Себе абсолютним Господарем життя людини, яка створена на Його образ і подобу. Тому людське життя набуває святості і недоторканості. Бог є «оборонцем невинного».

Не має такого випадку в житті, коли самогубство було б дозволене. До самогубства часто призводить брак віри в Бога, неморальне життя, надмірне вживання алкоголю та різних наркотиків. Тому батьки пильнують своїх дітей, щоб вони не побачили або не почули вдома чогось такого, що могло б принести шкоду їхньому здоров'ю. Звичайно вживання алкоголю починається під тиском ровесників. Втягання в цю звичку може бути ознакою слабкості, але вона погана й тим, що шкідлива для здоров'я і часто приводить до втрати контролю над собою. Тому батьки вчать своїх дітей тренувати в собі мужність і відповідати: «Ні, дякую!». Вони пояснюють дітям, що слово алкоголь в перекладі з арабської мови означає делікатний злий дух. Батьки повинні звертати велику увагу на те, з ким їхні діти товаришують, як проводять вихідні дні. У християнських родинах батьки боронять своїх дітей від гріха. Духовне зростання їхніх дітей залежить не лише від вчителів, а перш за все від них самих. Християнські родини виховують своїх дітей у душі святої віри.

Батьки ніколи не допускають до ворожнечі вдома. Виховують своїх дітей в почуттях справедливості, вчать дітей говорити тільки правду; не дозволяють дітям говорити злого про кого-небудь.

У сім'ях плекають такі чесноти, як милосердя, доброта, щирість, люб'язність, справедливість.

Досвід проживання сім'ї пастора-місіонера є корисним прикладом для всіх, хто споглядає на неї. Сповнені добрих намірів члени церкви, а навіть вчителі недільних шкіл часто несправедливо підносять родини священників на постамент особливої уваги, і така сім'я часто підпадає під особливий осуд: поведінка дітей, батьків, стиль виховання тощо. А тому сім'я пастора має прагнути до ідеальності.

Сім'я пастора своїм життям несе запевнення стояння у вірі Христовій. В умовах сьогодення членам сім'ї пастора-місіонера нерідко приходится відстоювати свої релігійні погляди й уподобання. Члени церкви й пересічні люди звертають особливу увагу з якою ревністю і терпінням він сповідує свою віру. Ми б назвали цей вид служіння – свідченням віри.

Соціальне служіння – це «євангелізація ділами», один з засобів євангелізації, який має на меті привести людину до Бога. Воно не може існувати саме по собі. Справжньою метою соціального служіння Церкви є проповідь Євангелії.

Якщо ми маємо на меті просто нагодувати всіх голодних чи звільнити всіх залежних від алкоголю чи наркотиків, від їхньої залежності, або ж змінити всіх ув'язнених, – то ми не до кінця розуміємо істинну суть місіонерського соціального служіння. Такою може бути мета соціального служіння держави. Ми повинні привести людей до Христа і спрямовувати їх так, щоб вони навернулися до Бога, прийшли до Нього з покаєнням.

Філософія соціального служіння – не просто допомагати іншим, а допомагати саме тим людям, які потребують виходу та покращення. Здійснюючи добротинну діяльність ми повинні завжди виявляти особливу увагу до особи, яка опинилася в потребі, та виконувати в християнській спільноті вельми цінну виховну функцію, плекаючи в людях соціальну відповідальність, готовність ділитися, повагу, любов та милосердя в душі Христового Євангелія.

Якщо говорити про напрями соціального служіння, то вони можуть бути найрізноманітнішими. Передусім вони визначаються викликами суспільства. Якщо в американському суспільстві немає дітей-сиріт, то й немає потреби у служінні цим дітям. У нашій країні така

необхідність є, тому потрібно працювати з дітьми-сиротами. Гострою на даний час є проблема наркотичної та алкогольної залежності, тому ми повинні працювати і в цьому напрямку як у центрах реабілітації, так і проводячи профілактичні заходи у навчальних закладах.

Соціальна робота Церкви – надзвичайно складна, багатогранна й багатовекторна сфера людської діяльності. Повноцінний аналіз соціального служіння протестантів можна здійснити лише на широкому міждисциплінарному фундаменті сучасної світської й богословської науки, з урахуванням напрацювань церковних і світських дослідників, спеціалістів, працівників соціальної сфери, тобто в результаті синтезу соціального вчення Церкви, соціальної філософії, соціології та суспільствознавства. Пастор у своєму служінні має орієнтуватися на потребу членів церкви, а також на виклики сьогодення.

Особлива роль в соціальній роботі дружини пастора, коли люди їй довіряють свої наболілі потреби. У деяких випадках все, що можна зробити, це просто слухати і плакати разом, у інших – дружина пастора може спрямувати зранені душі до особи, яка буде здатною найкраще допомогти їм у процесі зцілення. Вона може запропонувати скорботній матері свої власні материнські обійми та організувати молитву за неї. Вона може відповісти на питання, які жінки соромляться ставити пасторові. Вона може захопити до сповіді того, хто є забруднений гріхом. Вона може дати добру книжку в руки «шукача». Вона може пов'язати окремих парафіян один з одним, формуючи спільноту взаємної підтримки у їхніх особистих проблемах.

Відомим фактом є те, що сім'я була і залишається фундаментом міцної Церкви і держави. Як зазначають світові й вітчизняні дослідники соціальної сфери буття людини, що проблеми сімейних цінностей уже давно стали загальнонаціональними проблемами національної безпеки багатьох країн світу. Пасторам Христової Церкви потрібно особливу увагу зосередити на проблематиці збереження традиційних сімейних цінностей, що формувалися багатьма поколіннями людства. Слід чітко сформулювати наші можливості у збереженні цієї сфери людських відносин.

Сучасна сім'я переживає складний етап свого розвитку: відхід від патріархальних цінностей, що тягне за собою кризу моралі, зростання кількості розлучень і збільшення кількості одиноких людей, спад народжуваності. Сьогодні соціальна сфера все більше і частіше потребує нових підходів і структуралізованої роботи з сім'ями. Перед сім'єю священника на парафії стоїть завдання напрацювати цілісну і послідовну роботу з потребуєчими верствами населення.

Сім'я пастора-місіонера для удосконалення роботи з сім'ями на парафії може і повинна:

- вести духовне керівництво (участь в таїнствах та Богослужіннях Церкви, читання духовної літератури);
- проводити «сімейну терапію» (духовні бесіди, діагностика сімейних проблем тощо);
- організовувати сімейну психопрофілактику (вивчення історії сім'ї, аналіз проблем і виходів із кризової ситуації, консультації з психологом, тренінги);
- проводити сімейне консультування (питання виховання і навчання дітей, встановлення контактів між родичами);
- звершувати сімейне посередництво (примирення конфліктуючих сторін в сім'ї);
- проводити соціально-педагогічну роботу (навчання, церковна освіта, інформування і катехизація тощо);
- проводити соціально-реабілітаційну роботу (пошук потенціалу сім'ї і сімейних відносин);
- надавати соціальну допомогу сім'ї (матеріальна та фінансова допомога, допомога в працевлаштуванні і самореалізації)⁴.

Слід зауважити, що служіння сім'ї пастора-місіонера не обмежується лише цими пунктами, вони в кожному окремому випадку можуть доповнюватися або зменшуватися. Вони можуть бути різними й, водночас, однаковими.

⁴ Мак-Артур Ф. Джон Пастырелогія. Генеральний план для церковного керівництва. СПб., 2003. С. 241–253.

Давній християнський мислитель Тертуліан писав: «Які приємні повинні бути зв'язки, що єднують два серця в одній надії, в одній вірі, в одному законі! Вони як діти одного батька, як раби одного Володаря: немає між ними ніякого розбрату чи розколу: ні в душі, ні в тілі. Вони обоє в єдиній плоті: де плоть єдина, там й душа – єдина. Вони разом моляться, разом припадають на коліна, разом дотримуються посту; взаємно підтримують й керують одне одним. Вони рівні в Церкві і в спілкуванні з Богом, однаково розподіляють піст й достаток, нічого не приховуючи одне від одного, не утворюють одне одному тягостей, кожен з них може вільно відвідувати хворих і допомагати нужденним. Не має у них сорому творити милостиню, не має небезпеки бути присутніми при звершенні Святих Таїнств, не має перепон до виконання щоденних обов'язків, не має скритості таємно хреститися і читати тихо молитви. Вони разом співають псалми й гімни, стараючись одне одного перевершити в хвалінні свого Бога. Ісус Христос радіє, бачачи таку їхню домовитість, посилає мир Свій на цей дім й перебуває в ньому разом з ними, а де Він перебуває, туди не може ввійти дух злоби». Отже, сім'я священника оригінальна, але водночас вона є прикладом для всіх.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

1. Важливим аспектом сімейного життя є підтримка культурних зв'язків членів родини з іншими родинами.
2. Сім'я пастора-місіонера є прикладом сімейного життя у різних площинах. Християнське подружжя виступає наставником, лікарем, психологом, соціальним служителем для інших членів суспільства.
3. Основами християнського шлюбу пастора є принципи любові, поваги, турботи, міцного шлюбу, відданості, краси фізичної і духовної, піклування один про одного.
4. Успіх праці пастора-місіонера значною мірою залежить від того наскільки є взаєморозуміння між ним і його дружиною.
5. Сім'я місіонера є своєрідною Церквою для інших і для нього. Тому важливим є дотримання ним Божих заповідей у сімейному житті і у стосунках з іншими.

Список використаної літератури:

1. Бех І.Д. Особистість народжується в сім'ї. *Початкова школа*. 2002. № 2. С. 12–15.
2. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: курс лекцій. Київ : МАУП, 2001. 96 с.
3. Вишневський О. Сучасне українське виховання. Львів, 1996. 231 с.
4. Гриценко В. Людина і культура. Київ : Либідь, 2000. 364 с.
5. Кемпбел Р., Г. Чепмен. П'ять мов любові до дітей. Л. : Свічадо, 2008. 223 с.
6. Мак-Артур Ф. Джон Пастырелогія. Генеральний план для церковного керівництва. СПб., 2003. С. 241–253.
7. Матіїв В. Пастир – людина Божа. Луцьк : Християнське життя, 2006. С. 57–67.
8. Пирс Бартон Етика служителя. США, 2000. 295 с.
9. Райл С.Джозеф. Обов'язки батьків. Рівне : Живе слово, 2014. 89 с.

References:

1. Bekh I.D. (2002) Osobystist narodzhuietsia v simi. *Pochatkova shkola*, № 2, 12–15 (In Ukrainian).
2. Bondarchuk O.I. (2001) Psykholohiia simi [Psychology of the family]: kurs lektzii. Kyiv: MAUP (In Ukrainian).
3. Vyshnevskiy O. (1996) Suchasne ukrainske vykhovannia [Modern Ukrainian education]. Lviv. (In Ukrainian).
4. Hrytsenko V. (2000) Liudyna i kultura [Man and culture]. Kyiv: Lybid. (In Ukrainian).
5. Kempbel R., H. Chepmen. (2008) Piat mov liubovi do ditei [Five languages of love for children]. L. : Svichado. (In Ukrainian).
6. Mak- Artur F. (2003) Dzhon Pastyrelohyia. Heneralnyi plan dlia tserkovnoho rukovodstva [Pastoreology. A master plan for church leadership.]. SPb. (In Ukrainian).
7. Matiiv V. (2006) Pastyr – liudyna Bozha [A shepherd is a man of God.]. Lutsk: Khrystyianske zhyttia (In Ukrainian).
8. Pyrs Barton. (2000) Etyka sluzhytelia [Ethics of the minister]. SShA (In Russian).
9. Rail S.Dzhozef. (2014) Oboviazky batkiv [Responsibilities of parents]. Rivne: Zhyve slovo (In Ukrainian).